

การประเมินกระบวนการและผลการดำเนินงานของโครงการ

โรงเรียนอีโคสคูล กรณีศึกษา โรงเรียน อบจ. บ้านนาบอน

สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต*

AN EVALUATION OF THE IMPLEMENTATION PROCESS AND
OUTCOMES OF THE ECO-SCHOOL PROGRAM : A CASE STUDY OF
BAAN NABON P.P.A.O. SCHOOL UNDER THE PHUKET PROVINCIAL
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

สุริวัลย์ สิกิวัฒน์¹ และ ชีรวัฒน์ นิจนตร²

Sureewan Sikhiwat¹ and Chirawat Nijaneat²

¹⁻²มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

¹⁻²Phuket Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: gingathegiven@gmail.com

วันที่รับบทความ : 2 เมษายน 2569; วันที่แก้ไขบทความ 10 เมษายน 2569; วันที่ตอบรับบทความ : 12 เมษายน 2569

Received 2 April 2026; Revised 10 April 2026; Accepted 12 April 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินการบริหารจัดการการดำเนินงานโรงเรียนอีโคสคูล ด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ ประสิทธิภาพ ความยั่งยืน และการถ่ายทอดส่งต่อ ของโรงเรียน อบจ. บ้านนาบอน 2) ระบุจุดแข็งและข้อบกพร่องของแนวทางปัจจุบันในการดำเนินงาน และ 3) เสนอแนวทางพัฒนาและปรับปรุงการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร

Citation:

* สุริวัลย์ สิกิวัฒน์ และ ชีรวัฒน์ นิจนตร. (2569). การประเมินกระบวนการและผลการดำเนินงานของโครงการโรงเรียนอีโคสคูล กรณีศึกษา โรงเรียน อบจ. บ้านนาบอน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(3), 1410-1421.

Sureewan Sikhiwat and Chirawat Nijaneat. (2026). An Evaluation Of The Implementation Process And Outcomes Of The Eco-School Program : A Case Study Of Baan Nabon P.P.A.O. School Under The Phuket Provincial Administrative Organization. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(3), 1410-1421.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียน จำนวน 249 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารจัดการโครงการโดยรวมอยู่ในระดับดีมากทุกด้านตามกรอบ CIPPIEST Model สะท้อนถึงความสอดคล้องของนโยบายกับบริบทโรงเรียนและชุมชน การได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากรและเครือข่ายอย่างเหมาะสม และการบูรณาการกิจกรรมสิ่งแวดล้อมสู่การเรียนรู้และการบริหารอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ ความตระหนัก และพฤติกรรมที่เหมาะสม ตลอดจนเกิดผลกระทบเชิงบวกต่อครอบครัว ชุมชน และสิ่งแวดล้อม

2) จุดแข็งของการดำเนินงาน ได้แก่ การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากผู้บริหาร การมีส่วนร่วมของครู นักเรียน และภาคีเครือข่าย และการมีนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน ส่วนข้อบกพร่อง ได้แก่ ระบบติดตามและประเมินผลระยะยาว การจัดเก็บองค์ความรู้ และกลไกสนับสนุนความยั่งยืน

3) แนวทางการพัฒนา ควรมุ่งพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลให้เป็นรูปธรรม จัดทำคลังแนวปฏิบัติที่ดี ส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือ และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อยกระดับการดำเนินงานให้มีความยั่งยืนและสามารถถ่ายทอดเป็นแบบอย่างสู่สถานศึกษาอื่นได้อย่างแพร่หลาย

คำสำคัญ: โรงเรียนอีโคสคูล, การประเมินโครงการ, CIPPIEST Model, ความยั่งยืน, การบริหารจัดการสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to (1) evaluate the management of Eco-School operations at Baan Nabon P.P.A.O. School across the dimensions of context, input, process, product, impact, effectiveness, sustainability, and knowledge transfer, (2) identify the strengths and limitations of the current implementation approach, and (3) propose guidelines to enhance management effectiveness. A mixed-methods research design was employed. The sample consisted of 249

participants, including administrators, teachers, school board members, and students. The research instruments included structured interviews and a five-point Likert-scale questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis.

The findings revealed that

(1) the overall management of the project was rated at a very high level across all dimensions based on the CIPPIEST Model, reflecting clear environmental policies aligned with the school and community contexts, adequate support in terms of resources and collaborative networks, and systematic integration of environmental activities into both learning and administrative processes, resulting in students' appropriate knowledge, awareness, and behaviors, as well as positive impacts on families, the community, and the school environment.

(2) the strengths included continuous administrative support, active participation of teachers, students, and partner networks, and well-defined environmental policies, while the limitations involved insufficient long-term monitoring and evaluation systems, lack of systematic knowledge management, and inadequate mechanisms for sustainability.

(3) the development guidelines emphasize establishing systematic monitoring and evaluation processes, developing best-practice repositories, strengthening collaborative networks, and promoting stakeholder participation to enhance sustainability and enable effective replication in other educational institutions.

Keywords: Eco-School, CIPPIEST Model, Program Evaluation, Educational Management, Sustainability

บทนำ

ปัจจุบันโลกกำลังเผชิญกับวิกฤตสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรงขึ้น อันเป็นผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมที่เร่งตัว ส่งผลให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเกินขีดจำกัด ควบคู่กับการปล่อยมลพิษและก๊าซเรือนกระจกที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและสมดุลของสิ่งแวดล้อม ปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดภาวะโลกร้อน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และภัยพิบัติทางธรรมชาติที่รุนแรงขึ้น เช่น อุทกภัย ไฟป่า และพายุ องค์การระหว่างประเทศ โดยเฉพาะองค์การสหประชาชาติ ได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวผ่านความร่วมมือระดับโลก เช่น การประชุมด้านสิ่งแวดล้อมมนุษย์ ณ กรุงสตอกโฮล์ม และความตกลงปารีส ซึ่งล้วนเน้นการสร้างสังคมที่ยั่งยืนผ่านการพัฒนาอย่างสมดุล (ณัฐวิกรม พันธวงศ์ภักดี, 2565) ขณะที่ประเทศไทยได้นำแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาบูรณาการในนโยบายระดับชาติ ทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ด้านการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

อย่างไรก็ตาม แม้ระบบการศึกษาจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความรู้และทักษะของผู้เรียน แต่ปัญหาสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ยังคงเกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศึกษายังไม่สามารถปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างลึกซึ้งและต่อเนื่อง แนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Education for Sustainable Development: ESD) จึงถูกนำมาใช้เป็นกรอบสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (UNESCO, 2017) และ (Tilbury, 2011) แนวทางหนึ่งที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลคือ “โรงเรียนอีโคสคูล (Eco-School)” ซึ่งใช้แนวคิดการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ (Whole School Approach) เพื่อบูรณาการประเด็นสิ่งแวดล้อมเข้าสู่งานบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน อันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

สำหรับบริบทของโรงเรียน อบจ.บ้านนาบอน ซึ่งเป็นสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต ได้กำหนดอัตลักษณ์ด้านการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม และเข้าร่วมโครงการโรงเรียนอีโคสคูลมาอย่างต่อเนื่อง โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้การดำเนินงานมีความก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม โรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีการจราจรหนาแน่น ทำให้ต้องเผชิญกับปัญหามลภาวะทาง

อากาศ รวมถึงข้อจำกัดด้านทรัพยากรและบุคลากรในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม แม้จะมีการจัดกิจกรรมและบูรณาการเรียนรู้อด้านสิ่งแวดล้อมอย่างหลากหลาย เช่น การจัดการขยะตามหลัก 3R การอนุรักษ์พลังงาน และการจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติ แต่ยังขาดการประเมินการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบในทุกมิติ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของโครงการในระยะยาว

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการประเมินการบริหารจัดการโครงการโรงเรียนอีโคสคูลของโรงเรียน อบจ.บ้านนาบอน โดยใช้กรอบแนวคิดการประเมินแบบ CIPPIEST Model ครอบคลุมด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ ประสิทธิภาพ ความยั่งยืน และการถ่ายทอดส่งต่อ เพื่อวิเคราะห์ระดับความสำเร็จของการดำเนินงาน ระบุจุดแข็งและข้อบกพร่อง ตลอดจนเสนอแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นต้นแบบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และสามารถขยายผลไปยังสถานศึกษาอื่น อันจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินการบริหารจัดการในการดำเนินงานโรงเรียนอีโคสคูล (Eco-School) ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต ด้านผลกระทบ ด้านประสิทธิภาพ ด้านความยั่งยืน ด้านการถ่ายทอดส่งต่อ ของโรงเรียน อบจ. บ้านนาบอน
2. เพื่อระบุจุดแข็งและข้อบกพร่องของแนวทางปัจจุบันในการดำเนินงานโรงเรียนอีโคสคูล (Eco-School) ของโรงเรียน อบจ. บ้านนาบอน
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในพัฒนาและปรับปรุงแนวทางบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและการพัฒนาของการประเมินโครงการ การประเมินโครงการเป็นกระบวนการสำคัญในการจัดหาสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงบริหาร โดยเฉพาะรูปแบบ CIPP Model ซึ่งประกอบด้วย การประเมินด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต อันช่วยให้ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์ความเหมาะสม ความพร้อม และผลลัพธ์ของ

โครงการได้อย่างเป็นระบบและครอบคลุม ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวได้รับการพัฒนาโดย (Stufflebeam, 1971) ต่อมาได้มีการพัฒนาเป็นกรอบ CIPPIEST Model โดยเพิ่มมิติของผลกระทบ ประสิทธิภาพ ความยั่งยืน และการถ่ายทอดส่งต่อ เพื่อให้การประเมินสามารถสะท้อนผลลัพธ์ในระยะยาวได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น (Stufflebeam & Coryn, 2014)

2. กรอบ CIPPIEST Model กับการประยุกต์ใช้ในบริบทการศึกษา กรอบ CIPPIEST Model เป็นแนวทางที่เหมาะสมกับบริบททางการศึกษา เนื่องจากสามารถวิเคราะห์ได้ทั้งปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยเฉพาะมิติด้านความยั่งยืน และการถ่ายทอดส่งต่อ ซึ่งสะท้อนความสำเร็จเชิงระบบของสถานศึกษา และสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการได้อย่างต่อเนื่อง (Stufflebeam & Coryn, 2014)

3. แนวคิดโรงเรียนอัสคูล และการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการบูรณาการการเรียนรู้ควบคู่กับการปฏิบัติจริงในบริบทของสถานศึกษาและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การยูเนสโก (UNESCO, 2017) ที่มุ่งส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของผู้เรียนในระยะยาว การดำเนินงานดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการเชิงระบบและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Freeman, 1984) และแนวคิดการมีส่วนร่วม (Arnstein, 1969) ที่เน้นบทบาทของการมีส่วนร่วมต่อความสำเร็จของการพัฒนา

4. ทฤษฎีสันับสนุนการดำเนินงานโรงเรียนอัสคูล สามารถอธิบายผ่านกรอบทฤษฎีที่หลากหลาย โดยแนวคิดพฤติกรรมตามแผน (Ajzen, 1991) อธิบายว่าพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนเกิดจากเจตคติ บรรทัดฐานทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเอง ขณะที่แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Kolb, 1984) เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะกิจกรรมของโรงเรียนอัสคูล

นอกจากนี้ แนวคิดการมีส่วนร่วม (Arnstein, 1969) ยังสะท้อนให้เห็นว่าการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทในกระบวนการดำเนินงาน จะช่วยเสริมสร้างความเป็นเจ้าของและความยั่งยืนของโครงการในระยะยาว

5. จากการศึกษางานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ พบว่า การประเมินโครงการด้านสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาที่ใช้กรอบ CIPPIEST Model สามารถสะท้อนผลการดำเนินงานได้

อย่างครอบคลุม โดยเฉพาะในมิติของผลกระทบและความยั่งยืน ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในระยะยาวของโครงการ (Stufflebeam & Coryn, 2014) ในบริบทประเทศไทย พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานโรงเรียนอีโคสคูล ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหาร ความพร้อมด้านทรัพยากร และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน (วีระพงษ์ พิมพ์สาร, 2561)

จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า แม้จะมีการนำกรอบ CIPPIEST Model มาใช้ในการประเมินโครงการทางการศึกษาอย่างแพร่หลาย และมีการศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนอีโคสคูลในหลากหลายบริบทแล้วก็ตาม แต่ยังพบข้อจำกัดในด้านการประเมินที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ในระยะสั้น ขาดการวิเคราะห์ผลกระทบเชิงลึกในมิติของความยั่งยืน และการถ่ายทอดส่งต่ออย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งประเมินการบริหารจัดการโรงเรียนอีโคสคูลตามกรอบ CIPPIEST Model เพื่อให้ได้สารสนเทศเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนา ปรับปรุง และยกระดับการดำเนินงานให้เกิดความยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ของโรงเรียน อบจ.บ้านนาบอน รวมจำนวนทั้งสิ้น 457 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 53 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้จำนวน 196 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 249 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ใช้เป็นแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับจุดแข็ง ข้อบกพร่อง และแนวทางการพัฒนาการ

ดำเนินงานโรงเรียนอีโคสคูลในมิติต่าง ๆ เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 และมีการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Trustworthiness) โดยการบันทึกเสียงและถอดความข้อมูลอย่างเป็นระบบ

2.2 แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

(1) ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

(2) ตอนที่ 2 แบบประเมินการบริหารจัดการตามนโยบายโครงการโรงเรียนอีโคสคูล เป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตามกรอบการประเมิน CIPPIest Model

(3) ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด สำหรับแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น อยู่ระหว่าง 0.68–0.87

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยดำเนินการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการจนได้รับอนุมัติก่อนการเก็บข้อมูล

3.2 ภายหลังได้รับอนุมัติ ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ตและสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการเก็บข้อมูลเมื่อได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการ

3.3 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Forms ในรูปแบบ QR Code พร้อมเอกสารยินยอม (Informed Consent) เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ สิทธิ และการรักษาความลับของผู้ตอบ

3.4 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง มีการนัดหมายล่วงหน้า และขอความยินยอมในการบันทึกเสียง

3.5 ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติและการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามกรอบแนวคิด CIPPIest Model

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละสำหรับข้อมูลทั่วไป และใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์

ระดับผลการดำเนินงานตามกรอบ CIPPIest Model จากนั้นแปลผลตามเกณฑ์มาตรฐานค่า 5 ระดับ และวิเคราะห์ข้อเสนอแนะปลายเปิดด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และ โดยการถอดความอย่างคร่าวๆ อ่านทบทวนข้อมูล และจัดหมวดหมู่ ตามกรอบ CIPPIest Model จากนั้นวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสังเคราะห์สาระสำคัญและตีความข้อมูลอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า การบริหารจัดการโรงเรียนอีโคสคูลโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ทุกด้านตามกรอบ CIPPIEST Model สะท้อนถึงความสอดคล้องของนโยบายกับบริบทสถานศึกษาและชุมชน (Context) การจัดสรรทรัพยากรที่เพียงพอและเหมาะสม (Input) กระบวนการดำเนินงานที่เป็นระบบและมีส่วนร่วม (Process) และผลผลิตที่บรรลุตามวัตถุประสงค์ (Product) รวมทั้งมีதியาย ได้แก่ ผลกระทบ ประสิทธิภาพ ความยั่งยืน และการถ่ายทอดส่งต่อ ที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของโครงการในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสร้างคุณค่าในระยะยาว

จุดแข็งของการดำเนินงาน ได้แก่ การมีนโยบายและทิศทางที่ชัดเจน การสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดและเครือข่ายความร่วมมือ การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน รวมถึงการบูรณาการกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเข้าสู่การจัดการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามพบข้อบกพร่องในด้านระบบการติดตามและประเมินผลที่ยังเน้นการรายงานมากกว่าการนำข้อมูลไปใช้พัฒนา การดำเนินงานบางส่วนยังพึ่งพาบุคลากรหลัก และการถ่ายทอดองค์ความรู้ยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร

แนวทางการพัฒนาควรมุ่งเสริมสร้างระบบติดตามและประเมินผลที่เน้นการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อการตัดสินใจ พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือและชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) ส่งเสริมบทบาทของผู้เรียนในการมีส่วนร่วมออกแบบและดำเนินกิจกรรม เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากร และพัฒนากลไกการถ่ายทอดองค์ความรู้และนวัตกรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและสร้างความยั่งยืนในการดำเนินงานในระยะยาว

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การบริหารจัดการโรงเรียนอีโคสคูลโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมากทุกด้าน สะท้อนถึงความสอดคล้องของนโยบายกับบริบทสถานศึกษา และชุมชน การจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม และกระบวนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ส่งผลให้สามารถบรรลุผลผลิตตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งมีขยายได้แก่ ผลกระทบ ประสิทธิภาพ ความยั่งยืน และการถ่ายทอดส่งต่อ ซึ่งแสดงถึงศักยภาพในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดการประเมิน (Stufflebeam, 2007) ที่มุ่งเน้นการตัดสินคุณค่าโครงการอย่างเป็นระบบในทุกมิติ

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า จุดแข็งของการดำเนินงาน ได้แก่ การมีนโยบายที่ชัดเจน การสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดและเครือข่ายความร่วมมือ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการบูรณาการประเด็นสิ่งแวดล้อมในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Freeman, 1984) และระดับการมีส่วนร่วม (Arnstein, 1969) อย่างไรก็ตาม ข้อบกพร่องที่พบ ได้แก่ ระบบการติดตามและประเมินผลที่ยังไม่เน้นการใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนา การพึ่งพาบุคลากรหลัก และการจัดการองค์ความรู้ที่ยังไม่เป็นระบบ ซึ่งสะท้อนข้อจำกัดด้านการจัดการความรู้ (Nonaka & Takeuchi, 1995)

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาควรมุ่งยกระดับระบบติดตามและประเมินผลให้เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการตัดสินใจ ควบคู่กับการส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือและชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ควรเสริมสร้างบทบาทของผู้เรียนในการมีส่วนร่วม และพัฒนากลไกการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เป็นระบบ เพื่อลดการพึ่งพาบุคลากรเฉพาะรายและเพิ่มความยั่งยืนของโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Kolb, 1984) แนวคิดการแพร่กระจายนวัตกรรม (Rogers, 2003) และแนวคิดการประเมินเชิงใช้ประโยชน์ (Patton, 2002)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปได้ว่า การบริหารจัดการโรงเรียนอีโคสคูลมีประสิทธิภาพในภาพรวม และสามารถดำเนินงานได้สอดคล้องกับบริบทและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นที่ควรพัฒนาในด้านระบบการติดตามและประเมินผล การจัดการ

องค์ความรู้ และการเสริมสร้างความยั่งยืนของการดำเนินงานในระยะยาว จึงนำไปสู่ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้และการศึกษาต่อยอด ดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาควรใช้ผลการวิจัยเป็นสารสนเทศในการยกระดับการดำเนินงานสู่แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) เพื่อพัฒนาคุณภาพและความต่อเนื่องของโครงการอย่างยั่งยืน 1.2 ควรพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผล (M&E) ที่เป็นระบบ โดยกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อสนับสนุนการวางแผน ตัดสินใจ และปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 1.3 ควรขยายผลการดำเนินงานสู่สถานศึกษาอื่น โดยจัดทำคู่มือหรือแนวปฏิบัติ พร้อมทั้งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านเวทีวิชาการหรือเครือข่ายความร่วมมือ **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรดำเนินการวิจัยเชิงติดตาม (Longitudinal Study) เพื่อศึกษาความยั่งยืนและผลกระทบของโครงการในระยะยาว 2.2 ควรศึกษาการดำเนินงานในบริบทสถานศึกษาที่หลากหลาย เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบ ปัจจัยความสำเร็จ และข้อจำกัดเชิงระบบ 2.3 ควรศึกษาปัจจัยด้านการบริหารจัดการ เช่น ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด ที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความยั่งยืนของโครงการ

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐวิกรม พันธุ์วงศ์ภักดี. (2565). การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์การศึกษาเพื่อสิ่งแวดล้อม.
- วีระพงษ์ พิมพ์สาร. (2561). การประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Eco-School) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมคิด พรหมจ้อย. (2552). การวิจัยและประเมินผลทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179–211.

- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216–224.
- Freeman, R. E. (1984). *Strategic management: A stakeholder approach*. Boston: Pitman.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Nonaka, I. & Takeuchi, H. (1995). *The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation*. New York: Oxford University Press.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations* (5th ed.). New York: Free Press.
- Stufflebeam, D. L. (1971). The relevance of the CIPP evaluation model for educational accountability. *Journal of Research and Development in Education*, 5(1), 19–25.
- Stufflebeam, D. L. (2007). *The CIPP evaluation model: How to evaluate for improvement and accountability*. New York: Guilford Press.
- Stufflebeam, D. L. & Coryn, C. L. S. (2014). *Evaluation theory, models, and applications* (2nd ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Tilbury, D. (2011). *Education for sustainable development: An expert review of processes and learning*. Paris: UNESCO.
- UNESCO. (2017). *Education for sustainable development goals: Learning objectives*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.